

Perspektiv 01/05

Ny britisk lov skal beskytte barn mot overgripere de møter på Internett

Av Hilde Markhus

Stortingets utredningsseksjon yter faglig bistand til representanter, partigrupper og komiteer i Stortinget basert på spørsmål fra den enkelte oppdragsgiver. Fra og med november 2005 vil seksjonen jevnlig også publisere egeninitierte notater som gjøres allment tilgjengelig.

Ny britisk lov skal beskytte barn mot overgripere de møter på Internett

Sexual Offences Act 2003 paragraf 15 gjør det straffbart for en voksen person å møte eller reise for å møte et barn, som en på forhånd har opparbeidet et tillitsforhold til, når hensikten med møtet er å begå et seksuelt overgrep mot barnet. Loven krever at den voksne enten har møtt eller kommunisert med barnet minst to ganger tidligere. Oppbygging av et tillitsforhold til barnet kan for eksempel skje ved kommunikasjon på chattekanaler på Internett, via e-post, mobiltelefon eller møte ansikt til ansikt. I Storbritannia har denne prosessen fått betegnelsen ”grooming”, og lovbestemmelsen går under navnet ”grooming”-bestemmelsen eller ”grooming”-loven. Overtredelse kan straffes med inntil 10 års fengsel. Loven trådte i kraft 1. mai 2004.

I notatet reises det bl.a. spørsmål om en ”grooming”-bestemmelse vil være effektiv. I den forbindelse peker vi på noen momenter som det vil være relevant å ta i betraktning, dersom det blir aktuelt å innføre en lignende bestemmelse i Norge.

I april 2006 blir det opprettet en ny nasjonal enhet i Storbritannia; *Centre for Child Protection on the Internet*, som bl.a. vil ha til oppgave å avdekke pedofile som bruker Internett for å komme i kontakt med barn som de har til hensikt å utnytte seksuelt.

I Norge har bl.a. Redd Barna satt søkelyset på overgrep mot barn på Internett. I september 2004 lanserte Redd Barna en rapport med tittelen *Barn som møter overgriper på nettet – Fokus på rettspraksis*.

Hilde Markhus
juridisk rådgiver

17. november 2005

INNHOOLD

1.	INNLEDNING	2
2.	HVA ER "GROOMING" OG HVORDAN FOREGÅR DET?	2
3.	KORT OM LOVENS FORHISTORIE.....	4
4.	KRITIKK AV "GROOMING"-BESTEMMELSEN	4
5.	LOVENS BEHANDLING I PARLAMENTET	5
5.1	Debatten i House of Lords	5
5.2	Debatten i House of Commons	6
6.	DEN ENGELSKE LOVTEKSTEN	7
7.	NÆRMERE OM BESTEMMELSENS REKKEVIDDE.....	8
8.	ANDRE BESTEMMELSER SOM HAR BETYDNING I "GROOMING"- TILFELLER	9
9.	ERFARINGER MED LOVEN SÅ LANGT	11
10.	SAKER SOM ER PÅDØMT ETTER "GROOMING"-BESTEMMELSEN	11
11.	NY NASJONAL ENHET SKAL ETTERFORSKE OVERGRIPERE PÅ INTERNETT	12
12.	INTERNASJONALT SAMARBEID FOR Å HINDRE OVERGREP MOT BARN PÅ INTERNETT.....	13
13.	VIL EN "GROOMING"- BESTEMMELSE VÆRE EFFEKTIV?	14
14.	KORT OM SITUASJONEN I NORGE.....	16
14.1	Initiativ og utredning fra Redd Barna	16
14.2	Soria Moria-erklæringen	16
14.3	Barn møter fremmede nettvener i virkeligheten.....	16
	KILDER:	17

1. INNLEDNING

Den såkalte ”grooming¹”-bestemmelsen ble vedtatt av Parlamentet høsten 2003, som en del av en større reform av lovgivningen om seksualforbrytelser – *The Sexual Offences Act 2003 (SOA)*. Loven trådte i kraft 1. mai 2004.

Følgende vilkår må være oppfylt for å kunne dømme en person for overtredelse av paragraf (section) 15 i *The Sexual Offences Act*:

- en person, over 18 år, møter eller reiser for å møte et barn som er under 16 år,
- personen har til hensikt å begå et seksuelt overgrep mot barnet
- personen har møtt eller kommunisert med barnet minst to ganger tidligere,
- personen har ikke rimelig grunn til å tro at barnet er over 16 år.

Overtredelse kan straffes med inntil 10 års fengsel.

Lovbestemmelsen gir politiet hjemmel til å pågripe en mistenkt før et barn blir utsatt for seksuelle overgrep. Før loven ble endret, kunne politiet ikke gripe inn før den mistenkte hadde forsøkt å forgripe seg på barnet.

Det er viktig å være klar over at lovbestemmelsen ikke gjør selve ”grooming”-prosessen straffbar. Forbrytelsen består i *å møte eller reise for å møte et barn i den hensikt å begå seksuelle overgrep mot barnet.*

2. HVA ER ”GROOMING” OG HVORDAN FOREGÅR DET?

Den engelske betegnelsen ”*sexual grooming*” er ikke et klart definert begrep, men blir ofte brukt for å beskrive ulike måter en voksen person bygger opp tillitsforhold til et barn på i den hensikt å utnytte barnet seksuelt.

Overgripere som forsøker å oppnå kontakt med barn med tanke på å utnytte dem seksuelt, finnes på mange ulike arenaer hvor barn ferdes: skoler, kjøpesentra, lekeplasser, parker osv. Internett er en ny og effektiv arena hvor voksne med onde hensikter i stor grad kan ferdes uforstyrret i sin jakt etter potensielle ofre. Det gir den voksne i mange tilfeller en unik mulighet til å nærme seg barn på betryggende avstand, mens barnet kanskje sitter foran pc'en hjemme på sitt eget soverom.

I et notat som organisasjonen *Childnet International*² oversendte Innenriksdepartementet (*Home Office*) før ”grooming”-bestemmelsen ble vedtatt, beskrives hvordan ”grooming”-prosessen på Internett i de fleste tilfeller følger et

¹ Groom; verb, /gru:m/; bl.a. stelle, pleie, lære opp, forberede, trene (Engelsk Stor Ordbok, Kunnskapsforlaget)

² Online grooming and UK law, A submission by Childnet International to the Home Office

bestemt mønster. Det er vanlig at den voksne først går inn og følger med på hva som foregår i et åpent chatterom. Når han finner et barn som er mottakelig for kontakt, ber han ofte barnet om å fortsette samtalen i et privat, lukket chatterom, slik at de kan bli bedre kjent. I mange tilfeller utgir den voksne seg for å være på barnets egen alder. Etter en stund foreslår den voksne at en går over til lynmeldinger³, deretter til e-post og mobiltelefon.

Forskningsfunn viser at seksuelle overgrep mot barn vanligvis er grundig planlagt og godt regissert av overgriper. Overgripere, som har vært underlagt behandling, har fortalt at oppbygging av tillitsforhold til barn med tanke på senere utnyttning er en gradvis prosess som kan ta flere uker eller måneder. Det er heller ikke uvanlig at den voksne har kontakt med mange barn samtidig, for å ha flere å velge mellom hvis noen av dem skulle trekke seg underveis.

En særlig fremgangsmåte for å klargjøre et barn for seksuell utnyttning, er å vise barnet fotografier av andre barn som deltar i seksuelle handlinger, for å overbevise barnet om at en slik handling er ”helt normal”.

”Grooming”-prosessen kan belyses med to konkrete saker som fikk stor medieomtale i England, da de ble behandlet av domstolene. Sakene ble pådømt samtidig med at Parlamentet drøftet Sexual Offences Bill.

Sak 1

Den første saken fra oktober 2003 belyser hvordan pedofile overgripere ofte bruker chatterom på Internett for å oppnå barns tillit, slik at de kan avtale et senere møte med barnet i den hensikt å utnytte det seksuelt. Michael Wheeler (36) ble dømt for seksuell omgang med to jenter (13) som han hadde møtt i et chatterom på Internett. Han utga seg for å være på jentenes egen alder. Han chattet med jentene i flere måneder for å vinne deres vennskap og tillit, før han avtalte å møte dem. Wheeler hadde med hensikt ventet til jentene var passert 13 år, slik at han, hvis han skulle bli tatt, ville unngå fengsel på livstid som på det tidspunkt var straffen for å ha seksuell omgang med barn under 13 år.

Sak 2

Den andre saken gjelder Douglas Lindsell (64) som blir omtalt som Englands farligste ”Internet groomer”. Han ble dømt til 5 års fengsel for seksuelle overgrep i oktober 2003. Lindsell brukte et fotografi av sin egen tenåringssønn for å komme i kontakt med unge jenter i ulike chatterom på Internett. Han klarte på denne måten å oppnå kontakt med et stort antall unge jenter over hele verden. Han sendte både e-post-meldinger med seksuelt innhold og nakenbilder av seg selv til flere av jentene. I tillegg ringte han og unnskyldte seg med at stemmen hans ikke lød som stemmen til en vanlig tenåring på grunn av kreftmedisinen han påsto å bruke.

³ *Instant messaging*, for eksempel MSN Messenger

3. KORT OM LOVENS FORHISTORIE

Innenriksdepartementet presenterte i november 2002 et *White Paper* med tittelen *Protecting the Public: Strengthening Protection Against Sex Offenders and Reforming the Law on Sexual Offences*. Forslagene i dette dokumentet var basert på to høringsnotater utarbeidet av Innenriksdepartementet:

- *Setting the Boundaries: Reforming the Law on Sexual Offences* (juli 2000)
- *Review of part 1 of the Sex Offenders Act 1997* (juli 2001)

Det fremgår av Innenriksdepartementets drøftelser i ovennevnte *White Paper* at den nye "grooming"-bestemmelsen baserer seg på anbefalingene til *Task Force on Child Protection on the Internet*⁴ som ble opprettet av departementet i mars 2001.

4. KRITIKK AV "GROOMING"-BESTEMMELSEN

Politiet ga sterk støtte til bestemmelsen da den ble foreslått. *Metropolitan Police*⁵ uttalte bl.a.:

"...an essential piece of preventative legislation... It fills an important loophole that has caused significant concern to police and risk to children".

Flere har imidlertid vært negative til "grooming"-bestemmelsen, deriblant den britiske menneskerettighetsorganisasjonen *Liberty*. *Liberty* har påpekt at det er fare for at den nye bestemmelsen kan bli brukt til å straffeforfølge personer for noe andre tror de kan finne på å gjøre, og ikke for noe de faktisk har gjort. Organisasjonen har på denne bakgrunn gitt straffebudet betegnelsen "*thought crime*".

*Criminal Bar Association*⁶ hadde lignende innvendinger i forbindelse med høringen av Sexual Offences Bill. Foreningen viste til at "grooming"-bestemmelsens vilkår om "to møter eller kommunikasjon to ganger tidligere" ikke var tilfredsstillende ut fra hensynet til rettsikkerhet. Det ble påpekt at de forutgående møtene og kommunikasjonen kunne være av helt uskyldig karakter. Foreningen foreslo på denne bakgrunn en endring i lovutkastet, slik at intensjonen om å begå seksuelle overgrep ikke bare måtte foreligge på det tidspunkt den voksne møter eller reiser for å møte barnet, men også ved de to tidligere møtene eller den forutgående kommunikasjonen. Foreningen fikk ikke gjennomslag for en slik endring.

⁴ Ekspertgruppen ble opprettet etter anbefalinger i en rapport fra *Internet Crime Forum*. Rapporten anbefalte bl.a. å styrke overvåkingen av chatterom på Internett.

⁵ *Metropolitan Police* utgjør den største del av London-politiet. Styrken har ca. 30 000 polititjenestemenn, og dekker en befolkning på 7,2 millioner innbyggere.

⁶ Forening for strafferettsadvokater i England.

5. LOVENS BEHANDLING I PARLAMENTET

Forslaget til ny lov, *The Sexual Offences Bill*, ble fremmet for Parlamentet⁷ (*House of Lords*) den 28. januar 2003. Loven ble debattert den 13. februar og 17. juni 2003 i *House of Lords*, og den 15. juli og 3. november 2003 i *House of Commons*.

Kongelig godkjennelse (sanksjon) ble gitt den 20. november 2003.

5.1 Debatten i House of Lords

Debatten viste at det i det store og hele var politisk enighet om behovet for å innføre en slik bestemmelse. Det ble fremhevet at det var viktig å følge med på den teknologiske utviklingen, og at det som er ulovlig *offline*, også måtte være forbudt *online*. Enkelte ga likevel uttrykk for bekymring for at bestemmelsen kunne komme til å ramme uskyldige mennesker.

"We support the creation of a sexual grooming offence provided that it is just that and not a legal abyss into which innocent fools are sucked." (Baroness Noakes⁸).

Det ble også vist til de motforestillinger som menneskerettighetsorganisasjonen *Liberty* hadde kommet med; at straffebudet i realiteten var en kriminalisering av folks tanker – *thought crime*.

Baroness Thornton⁹ kommenterte *Libertys* innvendinger og faren for å ramme uskyldige, på denne måten:

"The question we must ask—a question I would address to Liberty—is why would an adult go into an Internet chat room, strike up or engineer a relationship with a legal minor, someone he knows to be a child, and then arrange to meet that child alone and in secret without the child's parents knowing or giving permission? Let us be clear: these are exactly the kind of situations that the clause is intended to address. Any child who went to such a meeting would be putting himself or herself in great danger. While I am aware that many meetings have been arranged via Internet chat rooms that have not resulted in catastrophe, here we are talking about a very specific type of meeting: we are not talking about children arranging to meet other children but about adults arranging to meet children.

If an adult had a good reason for wanting to meet a child in real life, a child whom he had first met on line, there is a perfectly straightforward way of doing so. He should ask the child to get his or her parent or carer to talk to him and then insist that the parent or carer comes along, at least to the initial meeting. If any adult does not do that or, on the contrary, suggests that the discussion between them be kept secret and that the child should come alone to the meeting or accompanied only by another child, then we are entitled to be gravely anxious.

⁷ Når det gjelder saksgangen i Parlamentet, kan det nevnes at alle lovforslag skal behandles både i *House of Commons* (Underhuset) og *House of Lords* (Overhuset). Spørsmålet om hvilket hus som først skal debattere et lovforslag, er ofte basert på politiske vurderinger og taktikk fra regjeringens side. Lovforslag som i stor grad omhandler tunge, juridiske spørsmål blir ofte først behandlet i *House of Lords*, fordi mange av representantene der har høy, juridisk kompetanse (*Law Lords*). *House of Lords* er også i visse tilfeller øverste domstol for sivile saker i UK og for straffesaker i England, Wales og Nord-Irland.

⁸ Conservative Party. Talskvinne for opposisjonen i saken.

⁹ Labour Party /Co-Operative Party

That is exactly the kind of evidence that will be required to justify an arrest and a charge under this clause.”

Baroness Blatch¹⁰ ga bl.a uttrykk for følgende:

“In order to be prosecuted the person must have set out on his journey to meet the child in order to perform his particular sexual fantasies upon that child. I regard that as much more than thought.”

Det ble etterlyst forsikringer om at Regjeringen kommer til å følge med på om lovbestemmelsen har den tilsiktede effekt. På denne bakgrunn nedsatte Regjeringen i 2003 *The Inter-Departmental Ministerial Group on Sexual Offending*¹¹ som fikk ansvar for å overvåke implementeringen av hele *Sexual Offences Act*.

5.2 Debatten i House of Commons

I debatten i House of Commons var man også opptatt av at bestemmelsen ikke måtte ramme uskyldig kommunikasjon. Det ble drøftet hvorvidt man skulle kreve at den voksne og barnet hadde møtt hverandre eller kommunisert med hverandre én¹² eller to ganger tidligere. Det ble pekt på at faren for at barnet skal utsettes for et seksuelt overgrep kan være like stor etter bare én kontakt. Av hensyn til å kunne føre tilstrekkelig bevis for at det foreligger nødvendig hensikt om å begå et seksuelt overgrep mot barnet, falt man ned på kravet om møter eller kommunikasjon ved to tidligere anledninger.

Strafferammen for bestemmelsen ble drøftet både i House of Lords og House of Commons. Innenriksdepartementet hadde i utgangspunktet foreslått en strafferamme på 5 år. I løpet av diskusjonene i House of Lords ble det klart at det var ønske om å forhøye strafferammen til 7 år, noe som Regjeringen også sa seg enig i. I House of Commons ble strafferammen for bestemmelsen på nytt et tema. I debatten ble det bl.a. vist til at strafferammen for seksuell omgang med barn under 13 år er livsvarig fengsel. For seksuell omgang med barn mellom 13 og 16 år, er straffen inntil 14 års fengsel. Strafferammen burde derfor ta høyde for at den voksnes hensikt etter ”grooming”-bestemmelsen, kunne omfatte slike alvorlige handlinger. Som et kompromiss gikk man inn for 10 års fengsel som maksimumsstraff i House of Commons.

¹⁰ Conservative Party

¹¹ Gruppen ledes av Baroness Patricia Scotland som er Minister of State med ansvar for bl.a justissektoren i Innenriksdepartementet.

¹² New Zealand har nylig (20. mai 2005) vedtatt en lignende ”grooming”-bestemmelse, som innebærer at det er tilstrekkelig med ett tidligere møte eller kommunikasjon ved én tidligere anledning, før man møter eller reiser for å møte et barn under 16 år i den hensikt å begå et seksuelt overgrep. Straffen er inntil 7 års fengsel.

6. DEN ENGELSKE LOVTEKSTEN

Section 15 i *Sexual Offences Act 2003* lyder som følger:

Meeting a child following sexual grooming etc.

(1) *A person aged 18 or over (A) commits an offence if-*

(a) *having met or communicated with another person (B) on at least two earlier occasions, he-*

(i) *intentionally meets B, or*

(ii) *travels with the intention of meeting B in any part of the world,*

(b) *at the time, he intends to do anything to or in respect of B, during or after the meeting and in any part of the world, which if done will involve the commission by A of a relevant offence,*

(c) *B is under 16, and*

(d) *A does not reasonably believe that B is 16 or over.*

(2) *In subsection (1)-*

(a) *the reference to A having met or communicated with B is a reference to A having met B in any part of the world or having communicated with B by any means from, to or in any part of the world;*

(b) *"relevant offence" means-*

(i) *an offence under this Part,*

(ii) *an offence within any of paragraphs 61 to 92 of Schedule 3, or*

(iii) *anything done outside England and Wales and Northern Ireland which is not an offence within sub-paragraph (i) or (ii) but would be an offence within sub-paragraph (i) if done in England and Wales.*

(3) *In this section as it applies to Northern Ireland-*

(a) *subsection (1) has effect with the substitution of "17" for "16" in both places;*

(b) *subsection (2)(b)(iii) has effect with the substitution of "sub-paragraph (ii) if done in Northern Ireland" for "sub-paragraph (i) if done in England and Wales".*

(4) *A person guilty of an offence under this section is liable-*

(a) *on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding 6 months or a fine not exceeding the statutory maximum or both;*

(b) *on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding 10 years.*

7. NÆRMERE OM BESTEMMELSENS REKKEVIDDE

-møter eller reiser for å møte et barn med hensikt å begå et seksuelt overgrep

Paragraf 15 fastsetter at en voksen¹³ kan straffes med inntil 10 års fengsel dersom han enten møter eller reiser for å møte et barn under 16 år i den hensikt å begå et seksuelt overgrep mot barnet, forutsatt at den voksne har møtt eller kommunisert med barnet minst to ganger tidligere. Det er politi/påtalemyndighet som må bevise ut over enhver rimelig tvil at den voksne har til hensikt å begå et seksuelt overgrep mot barnet han møter eller reiser for å møte, dvs. at det må foreligge forsett. Det aktuelle seksuelle overgrep trenger ikke å være begått. Det er hensikten på det tidspunkt han møter eller reiser for å møte barnet, som er det avgjørende moment i bestemmelsen. Poenget er at en voksen med slik hensikt allerede har overtrådt bestemmelsen i paragraf 15 når han starter på reisen for å møte barnet. Bevis eller indisier på slik hensikt kan f.eks. være tidligere kommunikasjon i form av e-post-meldinger mellom den voksne og barnet der den voksne eksempelvis har utgitt seg for å være jevnaldrende med barnet, eller det kan være andre omstendigheter som f.eks. at den voksne har med seg pornografi, prevensjon eller seksuelle hjelpemidler til møtet med barnet. Bevis for at det foreligger hensikt kan også i visse tilfeller finnes i kommunikasjon den voksne har hatt med en tredjeperson, for eksempel e-postmeldinger til en likesinnet hvor han forteller hva han har til hensikt å gjøre.

-krav om å ha møtt eller kommunisert med barnet minst to ganger tidligere

Det er et vilkår at den voksne enten har møtt eller kommunisert med barnet minst to ganger tidligere. Dette innebærer at oppbygging av tillitsforhold for senere å kunne begå overgrep mot barnet, må ha skjedd ved minst to møter ansikt til ansikt, f.eks. i parken eller ved kommunikasjon ved minst to anledninger, f.eks. på chattekanaler på Internett, ved telefonkontakt eller tekstmeldinger, eller en kombinasjon av disse. Ett møte og én kommunikasjon vil være tilstrekkelig for å oppfylle kravet om "å ha møtt eller kommunisert med en annen person ved minst to tidligere anledninger". De tidligere møtene eller kommunikasjonen, hvor den voksne bygger opp tillitsforholdet til barnet, kan i enkelte tilfeller ha et seksuelt innhold. Den voksne kan f.eks. spørre barnet om seksuelle erfaringer, fortelle hva han ønsker å gjøre med barnet, eller han kan gi eller sende barnet pornografisk materiale. Det er imidlertid ingen forutsetning for å kunne straffe noen etter bestemmelsen at sex har vært nevnt i tidligere møter eller i kommunikasjonen mellom den voksne og barnet, selv om dette kan være viktig for å kunne bevise at den nødvendige hensikt foreligger. Det er antatt at de tidligere møtene eller kommunikasjonen kan være av uskyldig karakter som f.eks. at den voksne gir barnet svømmetimer eller at de møtes tilfeldigvis gjennom felles bekjente. Det er hensikten som foreligger når den voksne enten møter barnet eller starter på reisen for å møte barnet, som er avgjørende for å kunne straffe vedkommende.

Bestemmelsen forutsetter at den voksnes tidligere møter eller kommunikasjon med barnet i praksis kan ha foregått hvor som helst i verden. Dette vil omfatte situasjoner hvor den voksne f.eks. sender tekstmeldinger eller chatter med barn som bor i utlandet. Det dekker også det tilfellet at han kommuniserer med barn i Storbritannia på en reise i

¹³ person over 18 år

utlandet. Reisen til det møtet hvor den voksne har til hensikt å begå et seksuelt overgrep må etter lovbestemmelsen helt eller delvis foregå i England, Wales eller Nord-Irland. Det endelige møtet kan med andre ord også skje hvor som helst i verden. Hvis den voksne f.eks reiser fra London til Paris for å møte barnet der, har han overtrådt bestemmelsen ved at reisen delvis har foregått i England.

-barnet må være under 16 år

For å kunne straffe noen etter bestemmelsen, er det av avgjørende betydning hva den voksne visste om barnets alder. Den voksne vil ikke overtre bestemmelsen hvis han har rimelig grunn til å anta at barnet er over 16 år, selv om barnet faktisk er yngre.

Den voksne vil ikke ha rimelig grunn til å anta at barnet er over 16 år, hvis han enten;

- *vet* at barnet er under 16 år,
- *tror* at barnet er under 16 år,
- *er klar over at det er en risiko for* at barnet er under 16 år,

Det blir opp til påtalemyndigheten å bevise at den voksne ikke er i god tro med hensyn til barnets alder.

Hvis barnet var under 16 år da de tidligere møtene eller kommunikasjonen fant sted, men fyller 16 år før den voksne møter eller reiser for å møte ham/henne, vil dette ikke rammes av paragraf 15. Hvis derimot den voksne tror at barnet fortsatt er under 16 år, kan han bli straffet for forsøk¹⁴ på overtredelse av paragraf 15. Dersom den voksne tror at den han skal møte er et barn under 16 år, mens den han i virkeligheten møter er en politikvinne som er blitt kjent med møtet på forhånd, kan den voksne også bli dømt for forsøk på overtredelse av bestemmelsen. Hvis situasjonen derimot er slik at barnet har fortalt at hun eller han er over 16 år, vil det i utgangspunktet kunne føre til frifinnelse i de tilfeller hvor den voksne er på vei for å møte et barn som han ikke har sett, men som han bare har kommunisert med ved tekstmeldinger på mobil eller ved chatting på Internett.

-overtredelse straffes med inntil 10 års fengsel

Maksimumstraffen på 10 års fengsel gjelder uavhengig av barnets alder og uavhengig av maksimumsstraffen for den forbrytelse som den voksne har til hensikt å begå. Men dette er faktorer som vil bli tatt hensyn til ved straffutmålingen i det enkelte tilfelle. I tillegg vil en kunne legge vekt på graden av planlegging hos den voksne.

8. ANDRE BESTEMMELSER SOM HAR BETYDNING I "GROOMING"-TILFELLER

Paragrafene 104-113 i Sexual Offences Act 2003 gir hjemmel for at domstolene kan

¹⁴ I henhold til Criminal Attempts Act 1981. Forsøk straffes på samme måte som fullbyrdet overtredelse av bestemmelsen.

utstede en såkalt *Sexual Offences Prevention Order*¹⁵ (SOPO) som innebærer at det innføres restriksjoner på hvor en person kan bevege og oppholde seg. Slike restriksjoner kan bare pålegges personer som er dømt for seksualforbrytelser eller andre alvorlige forbrytelser, og kan ha en varighet på inntil 5 år. Hensikten er å beskytte samfunnet generelt eller enkeltpersoner fra seksualforbrytere når det foreligger risiko for at forbryteren vil begå nye, alvorlige seksuelle overgrep. SOPO anses ikke som straff, men er et sivilt pålegg. Utstedelsen av en SOPO baseres på en risikovurdering av flere ulike faktorer som for eksempel den domfeltes mentale tilstand, arbeidssituasjon, boforhold, familierelasjoner, rusavhengighet etc. Brudd på en SOPO er en straffbar handling.

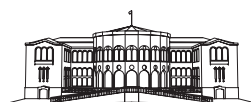
Paragrafene 123-129 i loven innfører en helt ny type sivilt pålegg, *Risk of Sexual Harm Order (RHSO)*, som er ment å skulle utfylle ”grooming”-bestemmelsen. En RHSO er, på samme måte som SOPO, et sivilt pålegg som vil gjøre det straffbart for en person å utføre de handlinger som er beskrevet i pålegget. En RHSO utstedes av retten, etter anmodning fra politiet, for en periode på minimum 2 år. Det er to hovedvilkår som må være oppfylt for å kunne utstede et slikt pålegg. For det første må det foreligge bevis for at en person over 18 år ved minst to anledninger har utført seksuelle handlinger med barn eller i nærvær av barn, gitt pornografisk materiale til barn, eller har kommunisert med barn og deler av denne kommunikasjonen har hatt et seksuelt innhold. For det andre må det være rimelig grunn til å anta at et slikt pålegg er nødvendig av hensyn til å beskytte ett eller flere barn, fordi det ellers foreligger risiko for at personen vil begå seksuelle overgrep mot barn. Det er ikke et vilkår at personen som gis pålegget, allerede er dømt for en seksualforbrytelse. Et pålegg kan for eksempel forby en person å ha kontakt med et bestemt barn, enten ansikt til ansikt, via Internett eller mobiltelefon. Dette medfører at enhver etterfølgende kontakt eller kommunikasjon vil innebære et lovbrudd som kan straffes med inntil 5 års fengsel.

Det er ikke et krav for å utstede en RHSO at den voksne allerede har avtalt et møte med barnet. Det kreves heller ikke at det foreligger hensikt om å begå et seksuelt overgrep, som det gjør etter ”grooming”-bestemmelsen. Dette medfører at politiet ved å utstede et slikt pålegg kan forhindre lovbrudd på et tidlig stadium basert på en risikovurdering. Hvis et RHSO-pålegg er utstedt på bakgrunn av kommunikasjon mellom den voksne og barnet, for eksempel via Internett, er det krav om at kommunikasjonen må ha hatt et eksplisitt seksuelt innhold. At en voksen innleder et vennskap med et barn, er i seg selv ikke nok til å utstede et slikt pålegg. Dette i motsetning til selve ”grooming”-bestemmelsen som forutsetter at kommunikasjon forut for et avtalt møte kan være av uskyldig karakter. Som nevnt ovenfor, er det hensikten på det tidspunkt man møter eller reiser for å møte barnet som er avgjørende etter ”grooming”-bestemmelsen.

Det er forutsatt i Innenriksdepartementets retningslinjer at en RHSO ikke skal anvendes i de tilfeller hvor vilkårene for å sikte en person etter ”grooming”-bestemmelsen er oppfylt.

Paragrafene 114 – 122 i loven gir hjemmel for enda et nytt sivilt pålegg som medfører

¹⁵ Dette er en videreføring av lignende bestemmelser i *Crime and Disorder Act 1998* og *Criminal Justice and Court Services Act 2000*.

at en person som er dømt for seksuelle overgrep mot barn, kan nektes å reise til utlandet når det foreligger bevis for at han har til hensikt å begå seksuelle overgrep mot barn i et annet land. Slike bevis kan for eksempel være e-post-meldinger med seksuelt innhold. Reiseforbudet utstedes av retten etter anmodning fra politiet, og vil gjelde for en periode som ikke kan overstige 6 måneder.

Pålegget kan forby en person:

- å reise til et navngitt land eller område utenfor UK, for eksempel Thailand eller land i Sørøst-Asia, eller
- å reise til andre land enn de(t) som er listet opp i pålegget, for eksempel for å besøke familie, eller
- å reise til ethvert land utenfor UK (personen er så stor risiko for barn at det kreves et totalforbud).

Brudd på vilkårene i et reiseforbud er et lovbrudd som kan straffes med bot eller fengsel i inntil 6 måneder, hvis saken pådømmes i *Magistrates' Court* (mindre alvorlige forbrytelser), og fengsel i inntil 5 år hvis saken pådømmes i *Crown Court* (alvorlige forbrytelser).

9. ERFARINGER MED LOVEN SÅ LANGT

I slutten av juli 2005 sendte Innenriksdepartementet brev til ulike berørte instanser med spørsmål om deres syn på hvordan loven har virket i den tiden den har vært i kraft¹⁶. Det ble understreket at dette var ment å være en foreløpig gjennomgang av loven. I følge våre kontakter i Innenriksdepartementet er en nå i ferd med å gjennomgå svarene fra denne undersøkelsen. Departementet viser til at det er registrert 185¹⁷ tilfeller av brudd på "grooming"-bestemmelsen siden loven trådte i kraft.

En fullstendig gjennomgang med analyse av statistiske data vil bli lagt frem i løpet av 2006.

10. SAKER SOM ER PÅDØMT ETTER "GROOMING"-BESTEMMELSEN

Nedenfor vil vi referere noen enkeltsaker som er pådømt etter "grooming"-bestemmelsen, basert på omtalen i britiske medier. I følge våre kontakter i Innenriksdepartementet finnes det foreløpig ingen oversikt over det totale antall saker som er pådømt. De sakene vi refererer nedenfor gjelder tilfeller hvor en person er dømt for brudd på "grooming"-bestemmelsen, men hvor vi oppfatter faktum dithen at den domfelte har blitt stoppet før han har begått alvorlige seksuelle overgrep mot barnet. Britiske medier har omtalt flere saker enn disse, men der har gjerningsmannen blitt dømt for ulike seksuelle overgrep i tillegg til "grooming"-bestemmelsen, fordi man ikke

¹⁶ Trådte i kraft 1. mai 2004.

¹⁷ I følge tall fra Home Office som bl.a. baserer seg på politiets kriminalstatistikk i budsjettåret 2004/2005.

har klart å stoppe gjerningsmannen før han har begått overgrepene. Det blir bekreftet fra *Home Office v/Sexual Crime Reduction Team* at gjerningspersonen i slike tilfeller vil bli tiltalt og dømt både for overtredelse av ”grooming”-bestemmelsen og for etterfølgende seksuelle overgrep, for eksempel voldtekt, hvor dette har blitt resultatet.

Sak 1

Den første saken gjelder Christopher Puxley som var en gift mann på 34 år, og i ferd med å bli far for første gang, da Cardiff Crown Court dømte ham til fengsel i 3 år og seks måneder for brudd på ”grooming”-bestemmelsen. I tillegg til fengselsstraffen fikk han forbud mot å arbeide med barn for resten av livet. Retten fikk høre at Puxley i en periode på tre uker hadde sendt 360 tekstmeldinger til en 12 år gammel jente som hadde kommet i skade for å taste hans telefonnummer, da hun skulle ringe til en jevnaldrende klassekamerat. Jenta gikk etter hvert med på å møte Puxley, og ble med ham på en kjøretur i bilen hans. Etterpå sendte Puxley en tekstmelding til jenta hvor han ba henne skulke skolen for å møte ham igjen. Jenta fortalte dette til noen klassekamerater, som alarmerte lærerne på skolen og politiet. Puxley ble arrestert på det avtalte møtestedet, hvor politiet også tok beslag i mobiltelefonen hans.

Sak 2

Claudio Alberone, 46 år, skilt tobarnsfar og bestefar, ble dømt til fengsel i to år av Worcester Crown Court for brudd på ”grooming”-bestemmelsen på bakgrunn av å ha sendt tekstmeldinger med seksuelt innhold til en jente på 13 år, og deretter avtalt å møte henne. Han fikk i tillegg forbud mot å ha kontakt med barn under 17 år for en periode av 15 år, med unntak av barna i sin egen familie. Dette betyr at det er forbudt for ham å ha besøk av barn under 17 år hjemme. Han kan heller ikke ha med seg barn under 17 år i bilen sin, og han får ikke kommunisere elektronisk med barn som er yngre enn 17 år.

Sak 3

Oliver Jordan, 56 år, ble dømt til tre års fengsel etter ”grooming”-bestemmelsen av Cambridge Crown Court. Han fikk forbud mot å arbeide med barn for resten av livet. Jordan prøvde å overtale en 12 år gammel jente, som han hadde møtt i et chatte-rom på Internett, til å komme hjem til seg. Han utga seg for å være 18 år gammel, og sendte ungdomsbilder av seg selv til jenta. Kommunikasjonen mellom Jordan og jenta foregikk i over et halvt år både via chatting på Internett og ved brev. For å unngå å vekke mistanke, brukte Jordan en venn av jenta som mellomledd, da han sendte henne £30 og en bussrute, for at hun skulle kunne reise fra Cambridge til Liverpool for å besøke ham. Det var jentas mor som alarmerte politiet etter å ha funnet et hjerteformet papirstykke med Jordans initialer i jentas rom. Politiet i Cambridgeshire, som ledet etterforskningen i saken, uttalte til pressen etter at dommen var falt at dette var den første saken hvor den nye loven var blitt brukt til å forhindre seksuelle overgrep mot barn i dette distriktet.

11. NY NASJONAL ENHET SKAL ETTERFORSKE OVERGRIPERE PÅ INTERNETT

1. april 2006 vil det bli opprettet en ny enhet; *Centre for Child Protection on the*

Internet, som bl.a vil få i oppgave å avdekke pedofile som bruker Internett til å distribuere ulovlig pornografisk materiale, eller å komme i kontakt med barn som de har til hensikt å utnytte seksuelt. Innenriksminister Charles Clarke uttalte bl.a. følgende da han i april 2005 annonserte opprettelsen av senteret:

“Protecting children is a key priority for the Government, and that applies online as well as offline. Online abuse by definition crosses geographical police force boundaries – so it makes much more sense to tackle the problem at national level.

The new centre I am announcing today will protect children online, help the police do their job more effectively, and catch and prosecute child abusers who target children through the internet. Parents know how to protect their children from danger offline; we want to help protect their children online in the same way.

The Task Force we set up in 2001 to tackle this problem has shown that our law enforcers, the internet industry and our children’s charities are all committed to helping us stamp out online child abuse, and today’s announcement is the next step towards closer co-operation.”

Det er antatt at det nye senteret er det første i sitt slag i verden. Det består av representanter fra *Task Force on Child Protection on the Internet (Home Office)*, som bidro i utformingen av ”grooming”-bestemmelsen, samt representanter fra politi, frivillige organisasjoner som arbeider for barns rettigheter, og internettindustrien. Det er meningen at senteret skal være et felles kontaktpunkt og ressurscenter for både publikum, politi, frivillige organisasjoner og internettindustrien i deres arbeid med å beskytte barn mot overgrep. I tillegg vil senteret bistå politiet med etterforskning av konkrete saker.

Senteret vil ha ca. 100 medarbeidere, og vil bli tilknyttet en annen ny enhet, *Serious Organised Crime Agency (SOCA)*, som også er planlagt opprettet 1. april 2006. Det er anslått at Innenriksdepartementet årlig vil bidra med £4 – 4,5 millioner til finansiering av senteret.

12. INTERNASJONALT SAMARBEID FOR Å HINDRE OVERGREP MOT BARN PÅ INTERNETT

I 2003 ble *Virtual Global Taskforce (VGT)* opprettet. Dette er en internasjonal allianse som består av *Australian High Tech Crime Centre*, *National Crime Squad for England and Wales*, *Royal Canadian Mounted Police*, *US Department of Homeland Security* og *Interpol*. Det arbeides med å utvide alliansen ytterligere, slik at den i neste omgang også kan omfatte landene innenfor G8 og EU. I januar 2005 ble nettstedet www.virtualglobaltaskforce.com opprettet. Her tilbys informasjon og råd om hvordan man kan operere sikkert på Internett, og hvordan man kan rapportere om ulovlig aktivitet eller overgrep. Det enkelte medlemslands politi vil overvåke nettsteder og chatterom hvor det er risiko for at barn skal bli oppsøkt av voksne med onde hensikter. I den forbindelse har man utviklet et system som gjør det mulig å gjøre politiets tilstedeværelse på nettet synlig for den enkelte bruker. Dette gjøres gjennom å plassere en lett gjenkjennelig VGT-logo på ulike nettsteder og i chatterom. Ved å klikke på

denne logoen blir man koblet opp til VGT sin hjemmeside hvor man kan rapportere om mistenkelig aktivitet.

13. VIL EN "GROOMING"-BESTEMMELSE VÆRE EFFEKTIV?

Det er verdt å merke seg at den britiske regjering i sitt forslag i *Protecting the Public* (White Paper) annonserte at den ville gjøre "grooming" til en forbrytelse med en maksimumsstraff på 5 års fengsel. Men "grooming"-prosessen i seg selv er ikke straffbar etter den nye loven. Spørsmålet som melder seg, er hvorfor man ikke har valgt å gjøre "grooming" straffbart, siden hovedformålet med lovbestemmelsen er å hindre at barn blir utsatt for seksuelle overgrep. Å forby selve "grooming"-prosessen kunne i utgangspunktet ha vært et bedre virkemiddel for å oppnå dette formålet.

Det vil imidlertid kunne by på problemer å forby selve "grooming"-prosessen. Som nevnt ovenfor, er det ikke uvanlig at en slik prosess tar flere uker eller måneder. Videre er det ikke noe krav etter "grooming"-bestemmelsen at den forutgående kontakt eller kommunikasjon skal ha hatt noe seksuelt innhold. Det er tilstrekkelig at det foreligger hensikt om å begå et seksuelt overgrep når den voksne møter eller reiser for å møte barnet. Det kan derfor være vanskelig å definere når en slik prosess går over fra å være uskyldig og straffri forberedelse til å bli en straffbar handling.

Man kunne tenke seg at en i stedet for å vedta en "grooming"-bestemmelse kunne ha siktet den voksne for forsøk på å begå et seksuelt overgrep mot barnet. Forsøk på å begå en forbrytelse er straffbar i henhold til *Criminal Attempts Act 1981*¹⁸. Forsøk straffes på samme måte som fullbyrdet forbrytelse. Her ville man raskt støte på de samme avgrensingsproblemene. Det vil i slike tilfeller være nødvendig å trekke en grense mellom straffri forberedelse og straffbart forsøk. "Grooming"-bestemmelsen gir politiet adgang til å arrestere en person på et mye tidligere stadium enn hva som ville vært tilfelle hvis en skulle ha siktet vedkommende for forsøk på å begå et seksuelt overgrep. Å kunne gripe inn på et tidlig tidspunkt er viktig i forhold til å gi barn best mulig beskyttelse. Bestemmelsen gir politiet hjemmel til å arrestere en person før han har lagt hånd på barnet.

Det ligger imidlertid betydelige utfordringer for politi- og påtalemyndigheten i å bevise at den voksne har til hensikt å begå et seksuelt overgrep mot barnet når han reiser til det avtalte møte, spesielt i tilfeller hvor den forutgående kommunikasjonen ikke har hatt et eksplisitt seksuelt innhold. Det kan tenkes tilfeller hvor en voksen person har snakket med et barn om felles interesser i et chatterom på Internett. Den voksne har utgitt seg for å være jevnaldrende med barnet, noe som får politiet til å fatte mistanke til ham. I det tilfellet er det spørsmål om det å utgi seg for å være mindreårig viser den nødvendige hensikt, eller om slik hensikt først kan bevises hvis politiet stopper den voksne på vei til møtet med håndjern, tau, seksuelle hjelpemidler eller kondomer. På samme måte kan man spørre om det å ha med seg kamera til et møte med et barn, er

¹⁸ Section 1 (1) If, with the intent to commit an offence . . . , a person does an act which is more than merely preparatory to the commission of the offence, he is guilty of attempting to commit the offence."

tilstrekkelig bevis for at en har til hensikt å begå overgrep, for eksempel i form av å ta krenkende nakenbilder av barnet. Den voksne kan ha tatt med seg kameraet for å ta helt uskyldige bilder av barnet.

Overtredelse av ”grooming”-bestemmelsen er ikke straffbar hvis den voksne hadde rimelig grunn til å anta at barnet var over 16 år. I følge opplysninger fra Redd Barna er det en kjent sak at også barn og unge lyver når de chatter på Internett, ikke minst lyver de på alder. Hvis et barn på 13-14 år gir seg ut for å være 16 år i en chat med en voksen, og kommunikasjonen dem i mellom kun foregår skriftlig via chattekanaler, e-post eller tekstmeldinger, skal en ikke se bort fra at den voksne kan være i god tro med hensyn til barnets alder når det endelige møtet finner sted.

Enkelte vil hevde at det er en svakhet ved loven at den ikke tar høyde for at man kan ombestemme seg underveis til det avgjørende møte. Den voksne har overtrådt bestemmelsen allerede når han starter på reisen for å møte barnet som han har møtt eller kommunisert med minst to ganger tidligere. Selv om den voksne skulle ombestemme seg når han kommer fram og ser barnet, som kanskje var mye yngre enn han først trodde, kan politiet altså pågripe ham og sikte ham for overtredelse av paragraf 15. Det at man ombestemmer seg i et slikt tilfelle, er imidlertid et moment retten kan ta hensyn til ved utmåling av straffen.

Debatten i det britiske parlamentet viste at det var stor grad av enighet om at ”grooming”-bestemmelsen gir et viktig signal om hvordan samfunnet ser på slike handlinger. Selv om bestemmelsen i utgangspunktet både omfatter online og offline kommunikasjon, er hovedfokus rettet mot å beskytte barn mot overgripere som de møter på Internett.

Det er viktig at straffelovgivningen holder tritt med den teknologiske utvikling på dette område, for å unngå at det oppstår smutthull i lovverket som overgripere kan utnytte til sin fordel. Det er også viktig, for å sikre respekt for loven, at man samtidig legger til rette for at lovverket kan håndheves på en effektiv måte. I Storbritannia har man fulgt opp og styrket håndhevelsen av loven bl.a. ved opprettelsen av *Centre for Child Protection on the Internet* og ved det internasjonale samarbeid, bl.a. i regi av *Virtual Global Taskforce*.

Vil ”grooming”-bestemmelsen gi barn et effektivt vern mot overgripere de møter på Internett? Dette er det vanskelig å gi noe klart svar på før det er foretatt en evaluering basert på statistiske data. Hittil er det registrert 185 overtredelser av bestemmelsen. Enkelte har hevdet at det vil være vanskelig for politiet å få kjennskap til et avtalt møte. I to av de tre sakene som er omtalt ovenfor, fremgår det at politiet ble varslet av henholdsvis foreldre og skole, slik at politiet kunne gripe inn før det ble begått overgrep mot barnet. Dette gir en indikasjon på at personer i barnets familie eller omgangskrets vil kunne være viktige kilder for politiet i tillegg til overvåkning av chattekanaler på Internett.

14. KORT OM SITUASJONEN I NORGE

14.1 Initiativ og utredning fra Redd Barna

I Norge har bl.a. Redd Barna satt søkelyset på overgrep mot barn på Internett. I september 2004 lanserte Redd Barna en rapport med tittel *Barn som møter overgriper på nettet – Fokus på rettspraksis*¹⁹. Rapporten tar for seg en rekke norske rettsaker der mindreårige er blitt utsatt for grove overgrep i møte med noen de har truffet etter å ha chattet på Internett. Rapporten gir videre et bilde av domstolenes reaksjoner i disse sakene, og drøfter rekkevidden av gjeldende norsk lovgivning sammenlignet med den engelske loven. Rapporten peker på at når Storbritannia har vedtatt en egen bestemmelse mot ”grooming”, er det naturlig å spørre seg om ikke vi bør vedta en tilsvarende lovbestemmelse.

14.2 Soria Moria-erklæringen

I den politiske plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet 2005-09 står det bl.a. at Regjeringen ”vil arbeide videre med å forhindre Internettrelaterte overgrep mot barn ved å pålegge nettleverandører filter og vurdere innføring av en ”grooming-paragraf”²⁰.

14.3 Barn møter fremmede nettvener i virkeligheten

Hele 50 000 norske barn mellom 9 og 16 år har snakket med fremmede på Internett, og senere møtt dem i virkeligheten. 10 000 av disse barna har opplevd at noen som utga seg for å være barn på nettet, viste seg å være en voksen i virkeligheten.

Foreldrene vet bare om en femtedel av de møtene som foregår mellom barna og deres fremmede nettbekjentskaper. I opp mot 30 prosent av tilfellene har barna gått alene til disse møtene. Halvparten av barna som har gjennomført slike møter sier de hadde det fint, men statistikken viser også at rundt 1 000 barn har opplevd at personen de har møtt har prøvd å skade dem fysisk, eller har sagt stygge ting til dem.

De fleste barna som har stått ansikt til ansikt med fremmede de har møtt på nettet, oppgir at de ville holdt det for seg selv dersom noe ubehagelig hadde skjedd i disse møtene. Bare 24 prosent av dem oppgir at de ville sagt fra til foreldre eller lærere.

Tallene går frem av en stor europeisk undersøkelse om barn og Internett, som *forskning.no*²¹ har omtalt på sine nettsider.

¹⁹ http://www.reddbarna.no/docs_tmp/DOCS-17381-v1-Barn_som_m%C3%B8ter_overgriper_p%C3%A5_nettet_-_ferdig_rapport.PDF

²⁰ side 69

²¹ <http://www.forskning.no/Artikler/2003/mai/1053610094.47>

KILDER:

Innenriksdepartementet - *Home Office*, England

House of Commons Library

Childnet International

Metropolitan Police Service

Liberty

Criminal Bar Association

Sexual Offences – The new law, Richard Card - Jordans 2004

Blackstone's guide to The Sexual Offences Act 2003, Kim Stevenson m.fl, Oxford University Press

Crown Prosecution Service

Justisdepartementet, New Zealand

BBC News Online

Cambridge Evening News Online

www.virtualglobaltaskforce.com

Redd Barna

www.forskning.no

Stortingsbiblioteket

ISBN 82-91283-91-5